

Резюме

Простибоженко О. С. Юридична конструкція «договору в інтересах сім'ї» у майнових правовідносинах подружжя: спроба концептуального осмислення.

Стаття присвячена теоретичному дослідженню правового регулювання договору, який укладається одним із подружжя без згоди іншого, але стосовно їх спільного майна. Автором аналізуються підходи, які склалися в національній судовій практиці та вітчизняній науці, до розуміння і сфери застосування юридичної конструкції «договору в інтересах сім'ї». Опираючись на системний і логічний способи тлумачення ст. ст. 61, 65, 73 Сімейного кодексу України, пропонується застосовувати комплексний підхід до розуміння досліджуваної конструкції.

Ключові слова: подружжя, зобов'язання, спільне майно, договір в інтересах сім'ї, згода подружжя, волевиявлення подружжя, розпорядження спільний майном.

Резюме

Простибоженко О. С. Юридическая конструкция «договора в интересах семьи» в имущественных правоотношениях супругов: попытка концептуального осмысления.

Статья посвящена теоретическому исследованию правового регулирования договора, который заключён одним супругом без согласия другого супруга касательно их общего имущества. Автором анализируются подходы, сложившиеся в национальной судебной практике и отечественной науке, относительно понимания и сферы применения юридической конструкции «договора в интересах семьи». Опираясь на системный и логический способы толкования ст. ст. 61, 65, 73 Семейного кодекса Украины, предлагается применять комплексный подход к пониманию исследуемой конструкции.

Ключевые слова: супруги, обязательство, общее имущество, договор в интересах семьи, согласие супруга, волеизъявление супруга, распоряжение общим имуществом.

Summary

Prostybozhenko O. Legal structure «contract in the interest of family» in spouses' property relations: an attempt to conceptual comprehension.

The paper is devoted to the theoretical research of the legal regulation of agreement that is concluded by a spouse without the consent of other spouse regarding their common property. The author analyzed the approaches to the understanding and scope of application of the legal structure «contract in the interest of family» that have developed in national jurisprudence and domestic science. Drawing on systemic and logical methods of interpretation of the Articles 61, 65, 73 of the Family Code of Ukraine, it is proposed to apply an integrated approach to understanding the study construction.

Key words: spouses, commitment, common property, contract in the interest of family, consent of a spouse, expression of a spouse's will, disposal of the common property.

УДК 347.661.7

О. О. СІРОШТАН

*Олена Олександрівна Сіроштан, аспірантка
Київського університету права НАН України*

**ОСОБЛИВОСТІ СПАДКУВАННЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ОСОБАМИ,
ЯКІ МАЮТЬ ПРАВО НА ОBOB'ЯЗКOVУ ЧАСТКУ У СПАДЩИНІ**

Стрімкий розвиток науки, літератури, мистецтва, архітектури, впровадження нових технологій, економічні перетворення в Україні, що мали місце протягом останніх двох десятиріч, позначились на розвитку спадкових правовідносин, але Книга шоста ЦК України й досі поширює загальний порядок спадкування прав інтелектуальної власності.

Такий узагальнюючий підхід до цього питання спричиняє виникнення складнощів під час спадкування прав інтелектуальної власності на загальних підставах, а за участі обов'язкових спадкоємців – неоднозначних ситуацій виникає значно більше, адже в результаті такі права завжди переходять до більш ніж однієї особи і, на додаток, такі відносини можуть ускладнюватися учасником, котрий не володіє цивільною дієздатністю в повному обсязі.

Питанню переходу прав інтелектуальної власності в порядку спадкового правонаступництва в своїх дослідженнях приділяли неабияку увагу такі вчені, як С. Бутнік-Сіверський, Е. П. Гаврилов, І. П. Янушкевич, О. П. Сергєєв, М. О. Мірошнікова, Г. В. Чурпіта, А. В. Гончарова, О. О. Гаценко, Е. П. Гаврилов, Є. В. Рябоконт. Але загалом науковці висловлювали думку щодо можливості спадкування прав інтелектуальної власності на загальних підставах, не приділяючи належної уваги таким правовідносинам за участі необхідних спадкоємців.

Метою статті є дослідження та узагальнення наукової думки щодо можливості спадкування прав інтелектуальної власності особами, які мають право на обов'язкову частку у спадщині та встановлення на основі

проведеного дослідження обсягу прав інтелектуальної власності, який може переходити до необхідних спадкоємців в порядку спадкового правонаступництва.

Перш ніж перейти до аналізу цього правового інституту в межах спадкових правовідносин, слід визначити права, яких можуть набувати первинні суб'єкти права інтелектуальної власності. До них відносять:

1. Авторське право (право на літературні, художні та інші твори).
2. Суміжні права (права на виконання, фонограми, відеограми та програми організацій мовлення).
3. Право промислової власності.

3.1. Право на результати інтелектуальної діяльності (право на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, топографії інтегральних мікросхем, сорти рослин та комерційну таємницю).

3.2. Право на комерційні позначення.

Ці права є особливим видом спадкування, адже вони мають нематеріальний характер (на відміну від рухомого та нерухомого майна), не можуть бути поділені між спадкоємцями та повинні здійснюватися останніми спільно протягом строку, встановленого чинними законодавством¹.

Особливість права інтелектуальної власності полягає в тому, що воно одночасно містить в собі ознаки як матеріального, так і нематеріального характеру.

Майнові права інтелектуальної власності переходять до інших осіб в порядку спадкового правонаступництва, на що вказують норми загального та спеціальних законів (ст. ст. 427, 1218 ЦК України², ст. 15 Закону України «Про авторські та суміжні права»³, Закон України «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі»⁴, Закон України «Про охорону прав на промислові зразки»⁵ тощо).

У законодавстві, яке регулює сферу інтелектуальної власності, не достатньо чітко проведено розмежування між майновими правами інтелектуальної власності та особистими немайновими правами творця, тому важливо провести класифікацію прав інтелектуальної власності на майнові та особисті немайнові права творця, що дасть можливість зрозуміти, які саме права інтелектуальної власності можуть бути успадковані на загальних підставах та розглянути питання щодо доцільності переходу деяких з них до необхідних спадкоємців.

Цивільний кодекс України закріплює, що до майнових прав автора належать: право на використання твору, виключне право дозволяти використання твору; право перешкоджати неправомірному використанню твору, в тому числі забороняти таке використання, та інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

Слід враховувати, що із вищезазначених прав інтелектуальної власності можуть виникати похідні права.

С. Бутнік-Сіверський вказує на необхідність виокремлення третьої категорії прав інтелектуальної власності через відсутність у них ознак, що дали б змогу віднести їх до категорії майнових чи особистих немайнових прав творця, а саме – специфічних авторських прав, у межах котрих пропонує розглядати: 1) право участі у реалізації проєктів творів архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва; 2) право доступу до твору образотворчого мистецтва; 3) право слідування⁶.

Неодноразово науковці висловлювали сумніви щодо можливості переходу права участі у реалізації проєктів творів архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва в порядку спадкового правонаступництва, оскільки це право нерозривно пов'язане з особистими професійними навичками померлого автора, якими спадкоємці можуть і не володіти⁷.

Щодо правової природи права доступу до твору образотворчого мистецтва, то погляди науковців розділилися. Дехто вбачає матеріальну основу такого права (Е. П. Гаврилов, І. П. Янушкевич), інші відносять таке право до особистих немайнових прав творця (О. П. Сергєєв, М. О. Мірошникова), тоді як Г. В. Чурпіта вказує на дуалістичний характер цього права, оскільки вважає, що попри наявність ознак майнового права право доступу до образотворчого мистецтва не може переходити до правонаступників автора, зокрема спадкоємців⁸.

Право на винагороду виникає в результаті вольового рішення власника авторського права і є похідним від виключного права дозволяти чи забороняти використання твору іншим особам, тому не викликає сумнівів матеріальна основа такого права, хоч щодо походження окремих видів грошової винагороди не вщухають дискусії.

Ось, наприклад, право слідування (ст. 27 Закону, ст. 448 ЦК), суть якого полягає в тому, що спадкоємці впродовж встановленого ст. 28 Закону строку можуть користуватися щодо проданих автором оригіналів творів образотворчого мистецтва невідчужуваним правом на отримання п'яти відсотків від ціни кожного наступного продажу твору через аукціон, галерею, салон, крамницю тощо, що йде за першим його продажем, здійсненим автором твору.

Хоч А. В. Гончарова вважає, що право слідування не можна чітко віднести до особистих немайнових чи майнових прав автора, воно має двояку природу і саме тому належить до специфічних прав авторського права. Майновий характер цього права полягає у тому, що воно переходить у спадщину і діє протягом того ж строку, що встановлений для майнових авторських прав, а немайновий – в тому, що воно не може бути відчужене іншим особам як самим автором, так і його спадкоємцями⁹.

Що стосується прав винахідника, то тут все простіше – ЦК України встановлює чіткий перелік прав винахідників (власників патенту), котрі належать до майнових прав (ст. 464).

Поряд з правами патентовласника виникає ряд зобов'язань, що в повному обсязі переходять до правонаступників винахідника. Крім обов'язку добросовісного користування виключним правом в останніх виникає обов'язок сплачувати відповідні збори за підтримання чинності патенту.

До особистих немайнових прав автора, котрі можуть передаватися у спадок, належить право захисту особистих немайнових прав автора.

Питання спадкування немайнових прав автора (винахідника) потребує детальнішого вивчення, а перехід цих прав до необхідних спадкоємців – більш переконливого обґрунтування чи спростування.

О. О. Гаценко наголошував на необхідності встановити особливий порядок застосування положень про обов'язкову частку у спадщині, коли об'єктом спадкування є авторські права, шляхом позбавлення останніх права вимагати переходу до них виключних прав на використання творів та залишення за ними права лише на отримання частини винагороди, виплата якої передбачена положеннями Закону України «Про авторське право і суміжні права», і частини доходів, отриманих від реалізації іншими спадкоємцями виключних прав на використання творів. При цьому, як зазначає науковець, право на обов'язкову частку у винагороді за використання творів повинно реалізовуватися тільки шляхом пред'явлення відповідних вимог до спадкоємців за заповітом, які прийняли спадщину й отримують винагороду за використання твору, з виключенням можливості пред'явлення будь-яких вимог про виплату винагороди до користувачів, які на законних підставах використовують твір; проте особи, які мають право на обов'язкову частку у спадщині, повинні мати можливість вимагати від користувачів надання їм відомостей про суми винагороди, які виплачені спадкоємцям за заповітом або їх правонаступникам¹⁰.

За наявності кількох спадкоємців спадкування майна відбувається в частках (ст. 1278 ЦК). У Цивільному кодексі України відсутня чітка регламентація спадкування інтелектуальних прав, тим більше – їх поділ між спадкоємцями. Вчені-цивілісти наголошують на неподільності інтелектуальних прав. Може йтися про визначення часток у доходах від використання об'єкта інтелектуальної власності¹¹.

Є й прихильники позиції, згідно з якою правове підґрунтя спільного володіння правами інтелектуальної власності впливає з положень законодавства про спільну часткову власність¹².

Таку дилему серед науковців, яка є актуальною й досі, може вгамувати цілком прийнятна позиція Верховного суду РФ, відповідно до якої: «При отриманні кількома наследниками по закону або по завещанию авторского права и смежных прав наследодателя без выделения конкретных наследуемых объектов авторского права и (или) смежных прав следует иметь в виду, что в этом случае у наследников возникает аналогичный нераздельному соавторству объем правомочий в отношении наследуемых прав на совместное использование всех произведений и (или) объектов смежных прав. Права, перешедшие к наследникам, составляют неразрывное целое, и ни один из наследников не вправе без достаточных к тому оснований запретить использование произведения. Вознаграждение за использование прав должно распределяться соответственно наследственным долям»¹³.

Стаття 428 ЦК України встановлює, що право інтелектуальної власності, яке належить кільком особам спільно, може здійснюватися за договором між ними. У разі відсутності такого договору право інтелектуальної власності, яке належить кільком особам, здійснюється спільно.

Право на винахід, корисну модель, промисловий зразок та авторські права мають спільну законодавчу основу і регулювання правовідносин в цих сферах є дещо подібним, а саме: права можуть здійснюватися спільно, мають як майновий, так і немайновий характер, можуть передаватися іншим особам, в тому числі в порядку спадкового правонаступництва.

Одним із найбільш неоднозначних питань у сфері спадкування об'єктів права інтелектуальної власності є порядок переходу прав автора, винахідника, котрі не були зареєстровані в законодавчо встановленому порядку.

С. В. Рябокони¹⁴ та Г. В. Чурпіта¹⁵ зазначають, що до спадкоємців творця переходять не лише права інтелектуальної власності, котрі мають чітку законодавчу регламентацію, а й інші права, які впливають з них, зокрема право на одержання авторського свідоцтва.

Законом передбачені випадки реєстрації прав інтелектуальної власності заявником, який не є винахідником. Зокрема, така реєстрація проводиться на підставі документа про передання прав винахідником (автором) або роботодавцем правонаступнику або документа про право спадкування¹⁶.

Тож можна стверджувати, що в порядку спадкового правонаступництва можуть переходити не лише права, які впливають з авторського свідоцтва, патенту, а й право на їх одержання.

Визначаючи правову природу такого права, С. Бутнік-Сіверський акцентував, що це право не є майновим, до того ж його важко віднести до особистих немайнових прав. Воно має більш адміністративно-правовий, аніж цивілістичний характер, тому що є елементом правовідносин, що виникають між заявником та державним органом¹⁷.

Оскільки особисті немайнові права автора мають охоронятися безстроково, не менш важливим завданням є забезпечення належного захисту авторського права і суміжних прав на держаному рівні, а отже, варто було б більш раціонально визначати також наступників авторського права після смерті автора, котрі спроможні забезпечувати такий захист.

Так, ч. 2 ст. 439 ЦК України встановлено, що у разі смерті автора недоторканність твору охороняється особою, уповноваженою на це автором. За відсутності такого уповноваження недоторканність твору охороняється спадкоємцями автора, а також іншими заінтересованими особами.

Розглядаючи ситуацію, коли автор в заповіті призначає спадкоємця, але в такому розпорядженні не робить спеціальної вказівки щодо визначення уповноваженої особи, котра має здійснювати охорону недоторканності твору, розраховуючи на те, що до такої особи, як спадкоємця, автоматично перейде такий

обов'язок. Але вже після відкриття спадщини в такі правовідносини вступає необхідний спадкоємець. А це означає, що дійсна воля спадкодавця може вступити в протиріччя з нормами ЦК України.

Як слушно зазначає А. В. Гончарова, кожний із спадкоємців має право використовувати об'єкт авторського права, однак розпоряджатися майновими правами на об'єкт авторського права один із спадкоємців може лише за наявності згоди на це інших спадкоємців¹⁸.

Тому, враховуючи дійсну мету інституту обов'язкової частки у спадщині, слід зробити висновок, що для задоволення потреб необхідного спадкоємця достатньо закріпити за ним право успадковувати лише деякі майнові права автора та/або винахідника.

З метою охорони прав автора варто обмежити право необхідних спадкоємців розпоряджатися деякими видами майнових прав, оскільки інститут обов'язкової частки у спадщині покликаний насамперед забезпечувати матеріальну підтримку особам, які її потребують. Тому вважаємо, що закріплення на законодавчому рівні за необхідними спадкоємцями тільки права використовувати права інтелектуальної власності та отримувати грошову винагороду цілком відповідає меті даного інституту та максимально враховує інтереси всіх учасників таких правовідносин.

Варто зауважити, що у разі якщо автор визначив у заповіті особу чи осіб, котрим хоче передати свої права на об'єкти інтелектуальної власності, таким особам має надаватися пріоритетне право не лише на право розпоряджатися об'єктом інтелектуальної власності, а й права на його використання із вищезазначених мотивів.

О. П. Сергєєв з цього приводу зазначав: «Виходячи зі змісту норм закону про обов'язкову частку, основне призначення якої полягає в матеріальному забезпеченні спадкоємців, які, як правило, не мають самостійних джерел для існування, можна говорити про які-небудь особливі права цих осіб лише стосовно права на винагороду, що входить до складу спадщини. Зазначені особи незалежно від отримання іншого спадкового майна можуть отримати не менше половини частки винагороди за використання твору, яка належала б кожному з них у разі спадкування за законом, якщо тільки між спадкоємцями не буде досягнуто іншої угоди про розподіл спадкового майна»¹⁹.

Таку позицію заперечує О. О. Гаценко у зв'язку з відсутністю у законодавстві положень, які б виводили майнові права автора із сфери дії загальних норм, що регулюють спадкові відносини, зокрема і право на обов'язкову частку у спадщині²⁰.

Дещо суперечливий підхід для вирішення цієї дилеми має Е. П. Гаврилов, котрий стверджував, що обов'язкові спадкоємці не можуть претендувати на майнові права автора²¹. Але згодом вчений переглянув свою позицію та зауважив, що «при спадкуванні майнові права повинні оцінюватися і при обчисленні обов'язкової частки у спадщині враховуватися поруч з іншими майновими правами»²².

Виходячи зі змісту ст. 1218 ЦК України, до складу спадщини входять усі права та обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті.

Отже, на наше переконання, доцільність переходу деяких авторських прав в порядку спадкування є досить сумнівною, особливо коли йдеться про обов'язкову частку у спадщині, враховуючи фізичні та психологічні можливості даної категорії осіб, адже навіть спадкоємець, котрі мають повну цивільну дієздатність, задовільний стан здоров'я з необережності, відсутності бажання реалізовувати набуті права, безвідповідального ставлення до творчої спадщини своїх предків можуть завдати неабиякої шкоди суспільству та культурній спадщині країни. А що вже говорити про осіб, котрі в більшості випадків не усвідомлюють цінності набутої ними спадщини, а інколи – і значення своїх дій.

Наукова література містить безліч найрізноманітніших раціональних поглядів вчених, і кожний окремо переконливо обґрунтовує необхідність застосування того чи іншого підходу до вирішення питання щодо обсягу спадкових прав у необхідних спадкоємців. Загалом ми погоджуємося із вченими, котрі запевняють, що спадкування деяких прав спадкодавця є недоцільним. Але за відсутності розуміння такого правового явища, як спадкування обов'язкової частки, вплинути на перебіг таких правовідносин та перехід цих відносин на більш якісний рівень не уявляється можливим. Не змінюючи праворозуміння, не можна віднайти нових механізмів впливу на спадкові правовідносини за участю обов'язкових спадкоємців.

Тож, доки ми розглядаємо обов'язкових спадкоємців як спадкоємців, котрі спадкують на загальних підставах, застосовувати на практиці пропозиції вчених надто складно, адже вони вступають у конфлікт з принципами, на яких засновано інститут спадкового права.

Все ж, вбачаючи в особі необхідного спадкоємця наявність ознак, притаманних кредитору, маємо сміливість запропонувати такий спосіб визначення обсягу спадкових прав необхідних спадкоємців, відповідно до якого останні набувають прав кредитора. Тобто, перехід прав спадкодавця до необхідного спадкоємця здійснюється в порядку, встановленому для звернення стягнення на майно спадкодавця.

Аналіз наукової літератури свідчить про відсутність наукової позиції щодо звернення стягнення на об'єкти права інтелектуальної власності, котрі не припинилися після смерті спадкодавця. Чіткої відповіді не надає нам і судова практика, що створює простір для подальших наукових досліджень зазначених правовідносин.

Все ж варто зазначити приклад вирішення й законодавчого втілення питання щодо звернення стягнення на об'єкти права інтелектуальної власності, котрі не припинилися після смерті спадкодавця, як це було зроблено в РФ, зокрема на належне автору або його спадкоємцям виключне право на твір стягнення не допускається, за винятком випадків звернення стягнення відповідно до договорів закладу. Однак на право вимоги автора до інших осіб за договорами про відчуження виключного права на твір і за ліцензійними договорами, на доходи, отримані від використання твору, може бути звернено стягнення²³.

Дана норма не вступає в конфлікт з основоположними принципами, притаманними інституту зобов'язального права. Законодавець також досягає мети забезпечення захисту прав як кредитора (в нашому випадку – необхідного спадкоємця), так і автора та його правонаступників (спадкоємців, що спадкують на загальних підставах).

¹ *Малеин Н. С.* Гражданский закон и права личности в СССР / Н. С. Малеин. – М. : Юрид. лит., 1981. – С. 118.

² Цивільний кодекс України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

³ Про авторські та суміжні права : Закон України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>

⁴ Про охорону прав на винаходи та корисні моделі : Закон України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>

⁵ Про охорону прав на промислові зразки : Закон України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3688-12>

⁶ Майнові авторські права як об'єкт спадкування / С. Бутнік-Сіверський // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2008. – № 3. – С. 11.

⁷ *Малузова А. О.* Наследование авторских прав / А. О. Малузова // Интеллектуальная собственность: правовые, экономические и социальные проблемы : сб. трудов аспирантов РГИИС : в 3 ч. – М. : РГИИС, 2002. – Ч. 2. – С. 5.

⁸ *Чурпіта Г.* Право доступа до твору образотворчого мистецтва / Г. Чурпіта // Интеллектуальная собственность. – 2005. – № 5. – С. 18.

⁹ *Гончарова А. В.* Деякі аспекти спадкування об'єктів авторського права та їх правова регламентація [Текст] / А. В. Гончарова, В. І. Сердюк // Порівняльно-аналітичне право. – 2014. – № 1. – С. 99.

¹⁰ *Гаценко О. О.* Удосконалення правового регулювання питань визначення обов'язкової частки у спадщині при спадкуванні авторських прав / О. О. Гаценко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2013. – № 6-1 (2). – С. 15. – (Серія «Юриспруденція»).

¹¹ *Кастальский В.* Совместное обладание исключительным правом / В. Кастальский // Хозяйство и право. – 2008. – № 4. – С. 104.

¹² *Гаврилов Э. П.* Исключительное право, принадлежащее нескольким лицам / Э. П. Гаврилов // Хозяйство и право. – 2009. – № 3. – С. 59.

¹³ Постановление Пленума Верховного Суда Российской Федерации № 15 от 19 июня 2006 г. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.supcourt.ru/vscourt_detale.php?id=4349

¹⁴ *Рябоконе С. О.* Авторське право як об'єкт спадкового правонаступництва / С. О. Рябоконе // Вісник Національного університету ім. Т. Г. Шевченка. – 2002. – № 45–48. – С. 222–224.

¹⁵ *Чурпіта Г. В.* Які права інтелектуальної власності переходять у спадщину? / Г. В. Чурпіта // Спадкування в Україні: Матеріали міжкафедрального круглого столу «Спадкування в Україні», 10 квітня 2014 р. [Текст]. – К.: Нац. акад. внутр. справ. – 2014. – 107 с. – С. 25.

¹⁶ Правила складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель : затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 22 січня 2001 р. № 22[10] : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0173-01>

¹⁷ Права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок як об'єкт спадкування / С. Бутнік-Сіверський // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2009. – № 3. – С. 67.

¹⁸ *Гончарова А. В.* Вказана праця. – С. 101.

¹⁹ *Сергеев А. П.* Гражданское право / А. П. Сергеев. – М. : Проспект, 2010. – Т. 3. – С. 176.

²⁰ *Гаценко О. О.* Вказана праця. – С. 16.

²¹ *Гаврилов Э. П.* Комментарий к Закону об авторском праве и смежных правах / Э. П. Гаврилов. – М. : Фонд «Правовая культура», 1996. – С. 127.

²² *Гаврилов Э. П.* Комментарий к Закону об авторском праве и смежных правах. / Э. П. Гаврилов – [4-е изд. перераб. и доп.] – М. : Экзамен, 2005. – С. 193.

²³ Гражданский Кодекс РФ : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravo.gov.ru>

Резюме

Сіроштан О. О. Особливості спадкування прав інтелектуальної власності особами, які мають право на обов'язкову частку у спадщині.

У статті досліджуються актуальні проблеми визначення обов'язкової частки у спадщині під час спадкування прав інтелектуальної власності. Також метою цієї статті є розгляд питання про захист особистих немайнових прав автора особами, які мають право на обов'язкову частку у спадщині.

Ключові слова: обов'язковий спадкоємець, інтелектуальна власність, право на обов'язкову частку у спадщині, авторські права, майнові права, особисті немайнові права.

Резюме

Сіроштан Е. А. Особенности наследования прав интеллектуальной собственности лицами, имеющими право на обязательную долю в наследстве.

В статье рассматриваются актуальные проблемы определения обязательной наследственной доли при наследовании прав интеллектуальной собственности. Также целью этой статьи является рассмотрение вопроса о защите личных неимущественных прав автора лицами, имеющими право на обязательную долю в наследстве.

Ключевые слова: обязательные наследники, интеллектуальная собственность, право на обязательную часть в наследстве, авторские права, имущественные права, личные неимущественные права.

Summary

Siroshtan O. The peculiarities inheritance rights of intellectual property by the persons entitled to a compulsory share in inheritance.

The paper deals with current problems of determining a compulsory share of inheritance right of intellectual property. And the aim of the research is the question of the protection of the moral rights of the author by the persons entitled to a compulsory share in inheritance.

Key words: forced heirs, intellectual property, the rights to an obligatory part in the inheritance, copyrights, property rights, personal non-property rights.

УДК 346.34

А. О. СОШНИКОВ

Антон Олександрович Сошников, аспірант Інституту економіко-правових досліджень НАН України, член Координаційної ради при Міністерстві юстиції України

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Законом України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки» затверджено засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 рр., якими визнається надзвичайно серйозною проблема корупційних проявів під час державних закупівель¹. Також проблемі реформування системи державних закупівель приділив увагу Президент України під час проголошення Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році»². Крім іншого, роль державних закупівель досить важлива в межах інтеграційного процесу України до європейського економічного простору. Н. Осадча, В. Ляшенко розглядають державні закупівлі в п'ятірці основних пріоритетних складових, що сприятимуть розширеній інтеграції³.

Останні роки вітчизняні та зарубіжні науковці (Ю. Фалко, О. Критенко, І. Вляцько, Я. Петруненко, О. Кулак, Н. Осадча, В. Ляшенко, К. Кузнецов, В. Смиринський, Н. Ткаченко, Ю. Уманців, О. Овсянко-Бердадіна та інші) досить значну увагу приділяють дослідженню розвитку та реформуванню інституту державних закупівель. У свою чергу, більшість українських дослідників не звертають належну увагу на питання закупівель на місцевому та регіональному рівні. У більшості випадків автори ототожнюють місцеві (муниципальні, комунальні) закупівлі з державними закупівлями (керуючись принципом єдиного правового регулювання). Слід підкреслити, що місцеві закупівлі та державні закупівлі входять в єдину публічну закупівельну систему країни.

З огляду на вищевикладене актуальним вбачається проаналізувати правову природу «державних закупівель». Для цього доцільно здійснити огляд основних авторських концепцій та понять «державні закупівлі»; дослідити цілі здійснення публічних закупівель; визначити, яке місце у відповідній закупівельній системі займають місцеві закупівлі.

Відповідно до Закону України «Про здійснення державних закупівель» від 10 квітня 2014 р. державна закупівля – це придбання замовником товарів, робіт і послуг у порядку, встановленому цим Законом⁴.

Наразі в юридичній та економічній науковій думці зустрічаються досить різні визначення та тлумачення державних закупівель. Так, наприклад, державні закупівлі – це регламентована законодавством діяльність держави з придбання товарів, робіт і послуг із найбільшою ефективністю і найменшими витратами з метою забезпечення діяльності держави, а також з метою справляння впливу на розвиток приватного сектору національної економіки і виконання соціально значущих функцій⁵. Схоже визначення дає О. Критенко, яка підкреслює, що державні закупівлі – певна, регламентована законодавством діяльність держави з придбання товарів, робіт і послуг з найбільшою ефективністю й найменшими витратами для забезпечення діяльності держави та впливу на розвиток галузей національної економіки й зміцнення соціальної політики⁶. І. Вляцько вважає, що державні закупівлі – закупівля на конкурентній основі, згідно з визначеними правилами та умовами, товарів, робіт і послуг за державні кошти з метою підтримки життєдіяльності держави на належному рівні⁷. У свою чергу, Я. Петруненко наголошує, що державна закупівля – це ринкова операція, що залишає за ринком процес «прийняття рішень», максимально використовуючи перевагу конкуренції між усіма заінтересованими постачальниками товарів або послуг на ринок⁸.

Державна закупівля – це придбання (у тому числі в порядку централізованої закупівлі) на конкурентній основі замовником товарів, робіт і послуг, відповідно до річного плану закупівель, за державні кошти, у порядку, встановленому ... законом, з метою задоволення суспільних потреб у визначених ресурсах і забезпечення розв'язання інших завдань державної соціально-економічної політики⁹.